

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

A5.2.d Unitatea de invatare nr.5 a cursului

Diplomatie Publica prin reprezentarea/valorizarea patrimoniului

Plan de cercetare

1. Introducere

1.1 Patrimoniul cultural național în diplomația publică

1.2 Instituții guvernamentale implicate în programele de diplomație culturală

2. Statutul și rolul patrimoniului imaterial în România

2.1 Cadrul legislativ pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial. Definiții extrase din legile, ordinele și hotărârile de guvern din acest domeniu

3. Patrimoniul Cultural Imaterial în Strategia Culturală în domeniul Culturii și Patrimoniului Național 2014 - 2020

4. UNESCO

4.1 Ce este UNESCO?

4.2 Delegația Permanentă a României pe lângă UNESCO

4.3 Comisia Națională a României (CNR) pentru UNESCO

4.4 România în organisme subsidiare ale UNESCO

5. Lista Reprezentativă a Patrimoniului Mondial Imaterial (PMI) UNESCO

5.1 Ce este Lista Reprezentativă a PMI UNESCO

5.2 Care sunt cele patru elemente admise pe lista PMI UNESCO și descrierea acestora.

6. Propunerile României pentru Lista PMI UNESCO pentru perioada 2015 - 2016

7. Importanța patrimoniului imaterial în relațiile internaționale și modul în care diplomația culturală consolidează relațiile bilaterale

7.1 Detalierea conceptului de diplomație culturală și rolul patrimoniului cultural imaterial în această strategie

7.2 Relația bilaterală România – Republica Moldova sub egida diplomației culturale

7.3 Diplomația culturală a României și eșecul instrumentelor de soft-power utilizate de Federația Rusă în spațiul CSI

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Rezumat: Acest capitol întregeste imaginea construită de modulele anterioare și subliniază modul în care patrimoniul cultural imaterial poate deveni instrument de soft-power în cadrul unei ample strategii de diplomație culturală.

Exemplele patrimoniului cultural imaterial pe care România îl împarte cu țări vecine precum Republica Moldova, Bulgaria, Ungaria sau Serbia, sunt o edificare asupra faptului că țara noastră este un vector de cultură europeană la granița Balcanilor și a fostului spațiu CSI.

Materialul de față va realiza și o comparație între demersurile de soft-power ale Uniunii Europene, în antiteză cu expansiunea ideologică, relativ forțată a Federației Ruse prin intermediul nou createi Uniunii Eurasiatice.

Studii de caz la nivel transnațional vor fi proiectele comune de patrimoniu cultural imaterial pe care România le împarte cu Republica Moldova și Bulgaria.

Cuvinte cheie: diplomație culturală, patrimoniu cultural imaterial, diaspora, soft power, multi-culturalism.

Obiective:

1. Dezvoltarea, în rândul cursanților, a capacității de a corela acțiunile de diplomație culturală cu strategia geopolitică a fiecărui stat.
2. Prezentarea diplomației culturale ca instrument de soft-power care poate avea rezultate remarcabile pe termen mediu și lung.
3. Analizarea din perspectivă geopolitică a elementelor de patrimoniu cultural imaterial prezentate în capitolele anterioare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

7. Importanța patrimoniului imaterial în relațiile internaționale și modul în care diplomația culturală consolidează relațiile bilaterale

7.1 Detalierea conceptului de diplomație culturală și rolul patrimoniului cultural imaterial în această strategie

Elementele comune de patrimoniu cultural imaterial sunt scoase în evidență prin cercetarea muzeografică, prin chestionare și sondaje aplicate în cadrul comunităților care au păstrat și perpetuat obiceiurile tradiționale. Mărturiile persoanelor care perpetuează tradițiile și obiceiurile care alcătuiesc patrimoniul cultural imaterial sunt interpretate de diplomația culturală drept dovezi palpabile ale apropiierilor dintre anumite popoare. De aici izvorăște și valența interdisciplinară a diplomației culturale, care adună informații din mai multe domenii de cercetare și le transformă în instrumente geopolitice, prin intermediul cărora poate promova interese naționale strategice.

De asemenea, patrimoniul cultural imaterial beneficiază de faptul că poate tranzita mai ușor granițele și scoate cu ușurință la iveală confluențele culturale. Dacă elementele de patrimoniu cultural material pot fi supuse unor controale riguroase la nivel de graniță, dacă simpla absență materială a acestor elemente poate duce la negarea unui fapt istoric, în cazul patrimoniului cultural imaterial este mult mai dificil de a exercita măsuri de constrângere și împiedicare a propagării ideologiei care însoțește aceste elemente culturale.

Diplomația culturală are ca scop primordial exercitarea influenței culturale a unui stat pe scena internațională prin promovarea, diseminarea și instituționalizarea în afara granițelor a valorilor culturale proprii. Odată ce acestea valori sunt asimilate în cultura și memoria colectivă a statelor străine, se poate considera că diplomația culturală și-a atins scopul și a deschis calea pentru instrumentele politice și economice ale țării care a generat-o.

Din punct de vedere conceptual, diplomația culturală lucrează la nivel de memorie colectivă, construind artefacte identitare bazate pe elemente de istorie, antropologie și etnografie. Scopul principal al diplomației culturale nu este să se bazeze pe elemente aprofundate de concretețe ci să realizeze analogii și să identifice similitudini culturale care să contribuie la edificiul noțiunii de “global village”, din perspectiva care este considerată cea mai utilă pentru interesele naționale.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

În contextul contemporan al globalizării și al unei comunități euro-atlantice guvernate de un set de valori universale, diplomația culturală este din ce în ce mai importantă. Diplomația culturală lucrează puternic la nivelul imaginarului și are o libertate amplă de acțiune în a induce anumite identități colective.

Diplomație publică, ca segment care include și diplomația culturală, a suferit de asemenea adaptări la contextul geopolitic global. Prin urmare, utilizând inclusiv practici de diplomație culturală, acest tip de strategie urmărește să contribuie la elaborarea unui proces de globalizare controlat, în care națiunea cu cea mai bună strategie să formeze opiniile politice și culturale la nivel global.

Construind un plan durabil de acțiune culturală externă, desfășurat pe o perioadă extinsă de timp, un stat are oportunitatea de a-și crește influența decizională la nivel global, devenind un lider de opinie și contribuind substanțial la formarea liderilor viitorului.

Nu în cele din urmă, cheia unei bune strategii de diplomație culturală este adaptarea constantă la mediul contemporan extrem de dinamic. Promovarea intereselor politice și economice ale unei țări prin acțiuni culturale este o provocare considerabil dar un scop viabil atât timp cât nu se doresc rezultate instant. Dintre toate formele de promovare, diplomația culturală este cea care are impactul cel mai lent dar cu rezultate de mai lungă durată.

Autoarea Rhonda Zaharna, doctor în Științele Comunicării, este de părere că orice inițiativă de diplomație publică poate avea două perspective: cea informațională, care pune accentul pe construirea și diseminarea mesajelor, urmărind să controleze felul în care sunt acestea receptate, și perspectiva relațională care urmărește construirea de relații durabile¹.

Inițiativele prin care se dorește construirea de relații durabile au ca particularitate colaborarea cu publicul și iau adeseori forma unor evenimente sau a unor gesturi simbolice, fără a avea, în mod necesar, un plan de influențare care să urmărească obiective specifice. Acest inițiative urmăresc participarea publicului, identificarea unor platforme pentru comunicarea directă și sunt evaluate după criterii precum durata și satisfacția părților implicate². Printre aceste inițiative se enumeră programele de schimburi educaționale și culturale, vizitele liderilor politici, înființarea institutelor culturale și lingvistice, inițierea programele de ajutor pentru dezvoltare, programelor de înfrățire a orașelor și realizarea sesiunilor de networking.

¹ Rhonda Zaharna, *Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives*, Routledge Handbook of Public Diplomacy, New York, 2009

² Ibid

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Diplomația culturală promovează valorile multi-culturalismului și democrația participativă în detrimentul conflictelor inter-etnice dar și în detrimentul uniformizării culturale. Din perspectiva politică, diplomația culturală este un factor de stabilitate între state și pune fundamentul necesar aprofundării relațiilor bilaterale. Libertatea de opinie, libertatea de exprimare a confesiunilor religioase și recunoașterea a minorităților etnice contribuie la dezvoltarea și popularizarea demersurilor de diplomație culturală.

În virtutea acestui argument stau mențiunile elaborate în Tratatul de la Lisabona și Convenția - Cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro, Portugalia la 27 octombrie 2005. Aceste tratate internaționale stipulează că activitățile culturale sunt vectori pentru promovarea educației, a drepturilor omului și a libertății de exprimare, fiind elemente de bază ale democrației participative.

Toate aceste demersuri au ca rezultat finit un univers geopolitic pluralist, în care cercurile de influență oscilează iar controlul ideologic total este imposibil. Relativitatea rezultată naște dezbateri, provoacă conflicte conceptuale dar atenuază posibilele conflicte armate. Un spectru geopolitic în care statele se confruntă ideologic este preferabil unui spectru geopolitic în care predomină teatrele de luptă armată.

De aceea, canalele de comunicare accesibile la nivel global, trebuiesc protejate. Din aceste mijloace de comunicare, internetul este cel mai puternic instrument. Chiar dacă libertatea de opinie poate produce și conflicte în societate, o bună strategie de diplomație culturală acompaniată de tehnici adecvate de comunicare vor utiliza în beneficiul propriu atuurile unui internet necenzurat.

Comisia pentru Cultură și Educație din cadrul Parlamentului European a luat notă de creșterea importanței pe care o joacă diplomația culturală în sfera globală, subliniind în “Raportul referitor la dimensiunile culturale ale acțiunilor externe ale UE”, din noiembrie 2010, necesitatea de a dezvolta noi instrumente instituționale care să servească acestui sector de activitate.

Pe linia diplomației culturale, raportul face următoarele precizări³:

- subliniază importanța diplomației culturale în promovarea intereselor și valorilor UE în lume și subliniază necesitatea ca UE să acționeze în calitate de actor global;

³ Marietje Schaake (Raportor - Membru al Parlamentului European), *Raportul referitor la dimensiunile culturale ale acțiunilor externe ale UE*, Comisia pentru Cultură și Educație, Parlamentul European, noiembrie 2010, Brussels

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

- evidențiază faptul că diplomația culturală ar trebui să includă diplomația digitală;
- solicită desemnarea unei persoane în fiecare reprezentanță a UE de peste hotare, responsabilă pentru coordonarea relațiilor și interacțiunilor culturale dintre UE și țări terțe;
- subliniază necesitatea de a adopta o abordare globală în diplomația culturală și rolul culturii în promovarea democratizării, a drepturilor omului, a prevenirii conflictelor și a instaurării păcii.

Referitor la integrarea activităților de diplomație culturală în cadrul Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), raportul menționează următoarele⁴:

- regretă că proiectul de organigramă a SEAE nu include nicio poziție referitoare la aspectele culturale;
- solicită ca SEAE să se concentreze pe coordonarea și punerea strategică în aplicare a aspectelor culturale, incluzând cultura în mod consecvent și sistematic în relațiile externe ale UE și contribuind la complementaritatea cu politicile statelor membre;
- solicită formarea corespunzătoare a personalului SEAE cu privire la aspectele culturale și digitale;
- solicită Comisiei să adopte o carte verde referitoare la o strategie privind cultura în acțiunile externe ale UE în 2011, urmată de o comunicare;
- încurajează includerea unor măsuri concrete pentru a promova crearea capacității prin intermediul societății civile, precum și finanțarea inițiativelor independente;
- solicită includerea unei DG Diplomație culturală și digitală în organizarea SEAE și numirea unui ambasador itinerant al UE;
- încurajează SEAE să coopereze cu rețele precum EUNIC;
- solicită Comisiei să stabilească un grup de lucru interinstituțional pentru cultură în relațiile externe ale UE pentru a dezvolta și a extinde coordonarea, raționalizarea, strategia și schimbul de bune practici;
- propune ca Parlamentul să elaboreze un raport anual pentru a evalua aspectele culturale ale acțiunilor externe ale UE.

⁴ Marietje Schaake (Raportor - Membru al Parlamentului European), *Raportul referitor la dimensiunile culturale ale acțiunilor externe ale UE*, Comisia pentru Cultură și Educație, Parlamentul European, noiembrie 2010, Brussels

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

În conexiune cu Convenția UNESCO, raportul are următoarele propuneri⁵:

- solicită SEAE să încurajeze țările terțe să dezvolte politici referitoare la cultură și să solicite în mod sistematic țărilor terțe ratificarea Convenției UNESCO;
- reamintește statelor membre angajamentele asumate de acestea față de Convenția UNESCO, care se aplică în egală măsură mediilor digitale;
- solicită o strategie pentru promovarea internațională a activităților și programelor culturale europene;
- solicită o strategie coerentă pentru protecția și promovarea patrimoniului cultural și natural, atât material, cât și imaterial, și cooperare internațională în zone de conflict, precum „Scutul Albastru” (Blue Shield).

După cum am menționat și în capitolul introductiv, Ministerul Afacerilor Externe Român prezintă diplomația culturală, alături de diplomația politică și cea economică, drept al treilea pilon al activității diplomatice.

Obiectivele principale ale activităților de diplomație culturală sunt⁶:

- dezvoltarea relațiilor cu celelalte state, atât la nivel bilateral, cât și multilateral, prin cultură, educație, știință și tehnologie, mass-media, tineret și sport și turism cultural;
- promovarea valorilor culturale românești;
- construirea și consolidarea imaginii/reputației României în străinătate.

Pentru atingerea acestor obiective, MAE folosește următoarele instrumente specifice diplomației culturale⁷:

- Acorduri și Programe de cooperare bilaterală;
- Colaborarea cu Institutul Cultural Român, cu institutele culturale românești din străinătate și cu institutele/centrelor culturale străine din România;
- Relații educaționale bilaterale și studii în România;
- Cooperarea culturală multilaterală și regională.

Acordurile și programele interguvernamentale în domeniile culturii și educației constituie baza juridică prin care se realizează diferite proiecte și schimburi bilaterale culturale și

⁵ Marietje Schaake (Raportor - Membru al Parlamentului European), *Raportul referitor la dimensiunile culturale ale acțiunilor externe ale UE*, Comisia pentru Cultură și Educație, Parlamentul European, noiembrie 2010, Brussels

⁶ Ministerul Afacerilor Externe din România - *Diplomație publică și culturală*

⁷ Ibid

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

educaționale. Schimburile de experiență între studenți, profesori și profesioniști în domenii precum istoria, antropologia, științele politice, științele juridice sau economia au ca rezultat dezvoltarea setului de abilități pentru fiecare în parte. De asemenea, în cadrul acestui proces, ideologia mai bine structurată are cele mai mari șanse de a influența, în mod non-coercitiv, opiniile și luările de poziție a altor culturi sau grupuri etnice.

Pe plan extern, MAE acționează prin intermediul misiunilor diplomatice, oficiilor consulare și institutelor culturale românești ale României din străinătate și este sprijinit de rețeaua lectoratelor de limbă, literatură, cultură și civilizație română care funcționează în universități străine și de programul „Cursul de limbă, cultură și civilizație românească” (LCCR)⁸.

De altfel, MAE român precizează că, prin intermediul misiunilor diplomatice românești din străinătate care au rolul de a identifica instituțiile de învățământ superior și de a menține dialogul între acestea și Institutul Limbii Române, în prezent sunt funcționale 44 de lectorate de limba română în universități din Europa, America de Nord, Asia de Sud și de Est, Caucaz⁹.

Chiar dacă datele antemenționate creionează o strategie cvasi-globală, este demn de subliniat faptul că strategia de diplomatie culturală a României vizează, în primul rând, *apropierea și recunoașterea comunității române din Republica Moldova, precum și a comunităților de români din Serbia, Ucraina și Ungaria.*

Fig. 1 – România și țările învecinate

⁸ Ministerul Afacerilor Externe din România - *Diplomație publică și culturală*⁹ Ibid

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

7.2 Relația bilaterală România – Republica Moldova sub egida diplomației culturale

Pentru Republica Moldova, apropierea culturală de România și deschiderea către instrumentele de soft-power ale țării noastre au reprezentat un moment de neliniștite politică și socială. Împărțită între filo-români și filo-ruși, Republica Moldova a trebuit să aleagă între aderarea la idealurile unei Rusii post-sovietice sau la valorile europene de libertate și deschidere a granițelor. Dilemele identitare provocate de această scindare socială și culturală au creat adesea conflicte, dar multe din aceste conflicte au fost soluționate prin diplomație culturală.

La nivel cultural, România, prin aderarea la Uniunea Europeană și comunitatea euro-atlantică, a asimilat influențele culturale ale occidentului și a renunțat la discursurile unioniste și profund identitare. Înlăturând latura unionistă din relația cu Republica Moldova, dar acțuând importanța recunoașterii trecutului comun și memoriei colective a celor două popoare, România nu a urmărit pretenții teritoriale asupra teritoriului basarabean ci apropierea țării de comunitatea europeană. Asumându-și un rol de mediator și mentor al Republica Moldova în acest sens, România a cultivat vocația pro-europeană a țării vecine.

De fapt, acesta este poate cel mai de succes aspect a strategiei de diplomație culturală a României: faptul că a renunțat la discursul unionist și a promovat valorile culturale universale. Acceptând ideea de multi-culturalism și promovând conceptul acestui global village occidental, România s-a transformat într-un vector pro-occidental la granița UE cu spațiul CSI.

Relația dintre România și Republica Moldova trebuie să continue pe această cale, evitându-se discursurile unioniste și ultra-naționaliste, lăsând la o parte conflictele identitare. Scopul principal trebuie să fie cultivarea ideologiei filo-române în rândul populației din Republica Moldova și apropierea acesteia de valorile care guvernează UE.

Utilizând diplomația culturală, ca instrument de soft power, România poate consolida relațiile cu Republica Moldova fără a fi acuzată de a fi intrusivă sau agresivă în această abordare. Această situație îi oferă un avantaj diplomatic în fața unei mult mai agresive campanii pan-slavone orchestrată de Federația Rusă.

În istoricul relației România – Republica Moldova, elementele de patrimoniu cultural imaterial reprezintă dovezi concrete că populația din cele două țări împart un destin comun și împărtășesc segmente importante comune de memorie colectivă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Demonstrarea rădăcinilor culturale comune cu România, nu reprezintă pentru populația din Republica Moldova numai o apropiere de țara noastră, ci reprezintă aderarea la comunitatea Uniunii Europene și a zonei de influență geopolitică euro-atlantică. De altfel, aceasta este unul dintre pilonii dialogului politic care derivă direct din confluențele culturale dintre cele două țări și mare amenințare pentru interesele geo-politice ale Federației Ruse la granița cu Uniunea Europeană.

Apropierea constantă a Republicii Moldova față de România și revitalizare nișelor de cultură și istorie pe care le împărtășim cu poporul basarabean au fost stimulate și de perspectiva unei viitoare aderării la Uniunea Europeană. Pentru Republica Moldova drumul către UE este netezit de consolidarea relațiilor cu țara noastră, dar riscul apropierii de valorile occidentale se manifestă în reacțiile turbulente al oficialilor ruși.

Având în vedere precedentele Oseția de Sud (fig. 2) și Crimeea (fig. 3), ținând cont că Transnistria (fig. 4) are practic același rol ca aceste două republici autonome care și-a proclamat unilateral independența, este justificat să avem răbdare cu apropierea culturală a poporului basarabean.

Fig. 2. Oseția de Sud autoproclamată independentă în teritoriul Georgiei

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

Europa
2020

POSDRU/156/1.2/G/139490

Fig. 3. Crimeea autoproclamată independentă în teritoriul Ucrainei

Fig. 4. Autoproclamată regiune transnistreană în cadrul Republicii Moldova

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Teama unui conflict armat sau a unor repercusiuni economice sunt adesea instrumente mai puternice decât cultura și patrimoniul național. Dar forța de coerciție scade în timp, pe măsură ce legăturile consensuale se consolidează, acesta fiind și justificarea principală a continuării activităților de diplomație culturală indiferent de tentativele de intimidare a unor alte state.

La nivel regional, relațiile pe axa România – Republica Moldova – Federația Rusă pot fi transpuse în competiția între UE, reprezentată cultural de România în acest caz și Federația Rusă, care promovează ideea de origine slavă a poporului basarabean și necesitatea ca țara să adere la Uniunea Eurasiatică.

Prin urmare, România joacă rolul de mentor al Republicii Moldova în procesul acestei țări de a face, în cele din urmă, parte din comunitatea UE și NATO.

Federația Rusă reprezintă un adversar puternic din punct de vedere ideologic, dar abordează o strategie mult mai intrusivă, materializată prin politici externe abuzive (embargourile impuse unor produse din Republica Moldova) și amențări mascate în discursuri politice.

Guvernul de la Moscova insistă ca Republica Moldova să adere la Uniunea Eurasiatică (formată din Federația Rusă, Belarus, Kazahstan și Kârgâzstan - din luna mai 2015), utilizând adesea și amențări în discursul unor figuri politice proeminente precum Vladimir Putin sau Serghei Lavrov, Ministrul de Externe din Federația Rusă.

România promovează patrimoniul cultural imaterial comun ca dovadă a existenței unei memorii colective împărtășite de cele două țări, identități culturale comune și destin geopolitic similar.

În continuare vom enumera o serie de repere ale ultimilor ani, care reprezintă evenimente comune organizate de România și Republica Moldova pe linia diplomației culturale (conferințe, expoziții, evenimente culturale și diplomatice de profil)¹⁰:

- 29 septembrie 2010: deschiderea Institutului Cultural Român din Chișinău;
- Ianuarie 2011: lansarea Programului de Studii Avansate „Alexandru S. Sturdza”, conceput ca un instrument de promovare a cercetării de nivel internațional în științele umane, de facilitare a schimburilor interuniversitare și care își propune să contribuie la creșterea calității academice a programelor de master și doctorat din Republica Moldova;

¹⁰ Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

- 15 ianuarie 2011: data la care s-a născut Mihai Eminescu, în România și Republica Moldova este celebrată ca Ziua Națională a Culturii;
- August 2011: organizarea expoziției în care este expus Stindardul liturgic al lui Ștefan cel Mare – printr-o cooperare între Muzeul de Istorie din București și Muzeul de Istorie din Chișinău și Institutul Cultural Român. În cadrul acestui program, obiectul de patrimoniu va fi expus, pe rând, în ambele muzee;
- 24 ianuarie 2013: organizare mesei-rotunde „Idea unității naționale românești în spațiul basarabean în epoca modernă”;
- 21 februarie 2014: semnarea noului program de cooperare și asistență între Ministerul Educației Naționale din România și Ministerul Educației din Republica Moldova;
- 30 august 2014: conferința internațională „Limba Română – limbă a integrării europene”;
- 8 decembrie 2014: lansarea volumului "Programul de Studii Avansate al Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău. Conferințe publice".

În acest context, reamintim faptul că elementele comune de patrimoniu cultural imaterial aflate pe lista Patrimoniului Mondial Imaterial UNESCO, cele deja existente și cele în curs de aprobare, sunt următoarele:

- 2013: Colindatul de ceată bărbătească (obicei tradițional comun pentru România și Republica Moldova) este admis pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Mondial Imaterial UNESCO;
- În curs de acreditare: Tehnicile tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova și „Practicile culturale asociate Zilei de 1 Martie” – Mărțisorul, în România și Republica Moldova.

În decursul ultimilor ani, inițiativele de diplomației culturale ale României pe teritoriul Republicii Moldova au crescut în calitate cât și în număr, printre realizări enumerându-se parteneriate cu trei instituții muzeale din Chișinău, patru instituții universitare, Biblioteca Națională din Chișinău, organizarea a trei festivaluri de teatru, două festivaluri de muzică clasică și unul de jazz, inaugurarea a două săli de concerte cu tradiție, a două cinematografe și încurajarea dialogului cu societatea civilă¹¹. Toate acestea sunt semne că strategia de diplomație culturală a României în spațiul basarabean dă roade și are o viziune pe termen lung.

¹¹ Petre Guran, *Diplomație prin cultură*, Revista 22, 25 octombrie 2011, București

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

7. 2 Diplomația culturală a României și eșecul instrumentelor de soft-power utilizate de Federația Rusă în spațiul CSI

Miza diplomației culturale este construirea unei identități comune între mai multe popoare, dar în unele cazuri, formele mai agresive de diplomație culturală duc la adevărate strategii de imperialism cultural. Un caz clar, contemporan, de imperialism cultural îl reprezintă inițiativele Federației Ruse, vocale îndeosebi prin intermediul lui Aleksandr Dughin, filosof pan-slavic radical și apropiat al guvernului Putin. Aleksandr Dughin se concentrează în mod deosebit pe ramura confesiunii religioase creștin ortodoxe și pe moștenirile culturale de sorginte slavă ale popoarelor din Estul Europei și Balcani pentru a promova stabilirea unei Uniunii Eurasiatice, competitoră cu interesele UE și bazată pe rădăcini culturale comune.

Chiar dacă elementele de moștenire culturală slavă există în spațiul Est European și al Balcanilor, implicit și în țara noastră, ideologia lui Dughin se bazează preponderent pe o interpretare eronată a ideii de influență culturală. În România, spre exemplu, fiecare capitol istoric major a adus odată cu schimbările geopolitice și influențe culturale, fie că vorbim de Imperiul Otoman, Imperiul Austro-Ungar sau perioada comunistă. Dar influențele culturale și efectele acestora asupra indivizilor dintr-o anumită perioadă istorică nu dovedesc în mod deosebit origini comune ale popoarelor.

Aici survine și cea mai mare greșeală a abordării ruse cu privire la diplomația culturală: faptul că utilizează un instrumente de soft-power prin mijloace care mai degrabă țin de coerciție, vizând să introducă popoarele din Europa de Est și Balcani într-un tipar cultural de care acestea nu doresc să aparțină.

Diplomația publică a Federației Ruse, în ciuda resurselor culturale deosebite de care dispune, nu facilitează dezvoltarea partenerilor decât în condiții stricte impuse de Moscova, descurajează incluziunea și promovează excluziunea sau asimilarea forțată a minorităților naționale, reprezintă un obstacol în calea inovării, deteriorează fundamentul democratic, nu respectă în totalitate drepturile omului și provoacă conflicte în loc să contribuie cu soluții de reconciliere.

Strategia pan-slavismului nu este fără de greșeală nici în țările care sunt evident mai apropiate de doctrina Federației Ruse. În acest sens, putem observa eșecul lamentabil a instrumentelor de soft-power ruse în spațiul ucrainian. Eșec din care Federația Rusă nu a învățat nimic, ba a marșat spre crearea conflictului armat care, în zilele noastre, a ajuns cu bilanțul la

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

peste patru mii de victime și pune în pericol, în egală măsură, viețile cetățenilor din cadrul granițelor UE, din cadrul Ucrainei dar și din cadrul Federației Ruse, în eventualitatea escaladării evenimentelor.

Prin urmare, se ridică numeroase semne de întrebare cu privire la reușita proiectului Uniunii Eurasiatice, menit să fie cel mai puternic instrument de soft-power al administrației moscovite. La o primă analiză, observăm faptul că Uniunea Eurasiatică are o structură copiată în bună parte după modelul Uniunii Europene. Centrul executiv al Uniunii Eurasiatice se află la Moscova iar Consiliul Economic Suprem Eurasiatic este organismul politic al acestei Uniuni. Deciziile în cadrul Consiliului Economic Suprem Eurasiatic se iau numai prin unanimitate, subliniind existența unui consens doar de fațadă în spatele căruia se află inițiativele impuse și susținute de Guvernul Putin.

De altfel, eșecul de soft-power al Federației Ruse se observă și se extinde treptat în rândul țărilor care, la ora actuală, sunt membre în Uniunea Eurasiatică (fig. 5).

MAP 1

B 2804 heritage.org

Fig. 5. Uniunea Eurasiatică inițiată de Federația Rusă¹²

¹² Cohen, Ariel, *Russia's Eurasian Union Could Endanger the Neighborhood and U.S. Interests*, 14 Iunie, 2013, The Heritage Foundation

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Belarusul, chiar dacă rămâne un stat loial agendei geopolitice ruse, a avut o serie de reacții diplomatice virulente asupra modului autocratic prin care Federația Rusă își impune opiniile în cadrul acestei Uniuni. Pe de altă parte, Armenia a aderat la acest parteneriat strategic în speranța că va obține susținere și soluționarea cât mai rapidă a disputei teritoriale cu Azerbaidjan legată de regiunea Nagorno-Karabah.

De asemenea, Kazahstan-ul, alt stat membru al Uniunii, refuză să ofere Federației Ruse exclusivitatea asupra resurselor naturale de gaz, persistând în a diversifica clientela de state care cumpără energie. Având o rețea de distribuție amplă, care cuprinde China, Uniunea Europeană și Federația Rusă, Kazahstan își menține astfel o oarecare independență față de controlul total rusesc. În virtutea acestui scop, guvernul kazah a investit deosebit de mult în sectorul universitar național în ultimii ani, Astana devenind un centru de excelență în educație pentru studenții din Asia Centrală, dar fiind încă în urma oportunităților de studii oferite de SUA, Uniunea Europeană sau chiar Federația Rusă.

Uniunea Eurasiatică nu a reprezentat un punct de interes pentru vecinii kazahilor, Turkmenistan. Aproximativ la fel de bogăți în rezerve de gaze naturale, turkmenii au preferat să nu fie implicați în această inițiativă geopolitică, păstrând încă vie în memorie invazia Armatei Roșii și masacrul triburilor turkmene din perioada URSS-ului.

Concluzionând, putem afirma că diplomația culturală este un instrument util atât pentru marile puteri la nivel mondial, cât și pentru alte state care nu-și pot impune punctul de vedere prin forță armată ci prin arta diplomației.

Paradoxul diplomației culturale se află în necesitatea de a fi dinamică și adaptată la realitățile geopolitice actuale dar în același timp acceptarea faptului că implică un set de măsuri care pot da rezultate doar în timp. Într-o perioadă istorică când instrumentele de soft-power, cu ajutorul escaladării mijloacelor de comunicare în masă, au devenit extrem de puternice și influente, este imperativ ca orice stat care dorește să fie competitiv pe scena globală să investească în diplomația publică și subdiziunile acesteia, printre care se numără și diplomația culturală.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Teme de studiu individual

1. Identificați un program de diplomație culturală inițiat de Comisia Europeană sau Parlamentul European și elaborați o scurtă descriere a acestuia.
2. Formulați două propuneri de inițiative de diplomație culturală, alegând ca tema centrală identificarea unor legături culturale comune cu popoarele uneia dintre următoarele țări: Ungaria, Serbia, Ucraina, Bulgaria, Republica Moldova, Macedonia sau Armenia.
3. Identificați un discurs politic al unei figuri politice marcante din istoria continentului european care să conțină elemente de diplomație culturală.

Întrebări de evaluare

1. Enumerați două inițiative de diplomație culturală ale României în relația cu Republica Moldova.
2. Explicați, pe scurt, din perspectiva diplomației culturale, rațiunea care stă la baza Uniunii Eurasiatice.
3. Alegeți și descrieți, pe scurt, un eveniment cu valențe de diplomație culturală, organizat în parteneriat de autoritățile române și cele basarabene.
4. Elaborati o scurtă opinie cu privire la abordarea României referitor la Republica Moldova: unionism vs. parteneriat strategic european.
5. Oferiți un exemplu de strategie de diplomație culturală elaborată pe teritoriul României de un stat străin.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Bibliografie

Resurse bibliografice

UNESCO, *Mecanismul de Cooperare UNESCO - Date referitoare la România*, 2014

Nicu Popescu, *Eurasian Union: the real, the imaginary and the likely*, Chaillot Papers, Institute for Security Studies, Paris, 2014

Rhonda Zaharna, *Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives*, Routledge Handbook of Public Diplomacy, New York, 2009

Simon Anholt, *Competitive Identity. The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*, Palgrave Macmillan, New York, 2007

Marietje Schaake (Raportor - Membru al Parlamentului European), *Raportul referitor la dimensiunile culturale ale acțiunilor externe ale UE*, Comisia pentru Cultură și Educație, Parlamentul European, noiembrie 2010, Brussels

Ariel Cohen, *Russia's Eurasian Union Could Endanger the Neighborhood and U.S. Interests*, 14 Iunie, 2013, The Heritage Foundation

Petre Guran, *Diplomație prin cultură*, Revista 22, 25 octombrie 2011, București

Armand Goșu, Ileana Racheru, *Dezbaterile de politică externă din Federația Rusă. Studiu de caz: relațiile Federației Ruse cu statele Parteneriatului Estic*, Policy Study nr. 4 / 2014, Institutul Diplomatic Român, București, 2014

Politica culturală a Republicii Moldova: de la schimbări la reforme și viabilitate (constatări, idei și sugestii ale oamenilor de cultură-participanți la cinci „mese rotunde” organizate de Fundația Soros - Moldova)

Resurse legislative

Convenția - Cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro, Portugalia la 27 octombrie 2005

Constituția UNESCO, adoptată la 16 Noiembrie 1945, Londra, Marea Britanie

Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, Bruxelles, 3 decembrie 2007

Legea nr. 410 din 29.12.2005 privind Acceptarea Convenției pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003

Legea nr. 248/2006 pentru adoptarea Convenției pentru protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (2005)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Resurse online

Ministerul Culturii din România, www.cultura.ro

UNESCO, www.en.unesco.org

Ministerul Afacerilor Externe din România - *Diplomație publică și culturală*, www.mae.ro/taxonomy/term/669/2

Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău, www.icr.ro/chisinau

Institutul Diplomatic Român, www.idr.ro

Asociația de Analize Strategice, Analize Geopolitice și Relații Internaționale, www.geopolitics.ro

Vocea Rusiei, <http://romanian.ruvr.ru>

**Realizat,
Dr. Georgeta Roșu**